

**HANDEL MIĘDZYNARODOWY
ARTKUŁAMI ROLNO-SPOŻYWCZYMI
W POLSCE W LATACH 2007-2011**

Iwona Soczewka, Agnieszka Ginter
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Abstrakt. Celem pracy jest pogłębiona analiza zmian wartości i kierunków polskiego handlu międzynarodowego artykułami rolno-spożywczymi w latach 2007-2011, czyli w okresie kryzysu światowego. W badaniach uwzględniono uwarunkowania polityczno-gospodarcze istniejące w Polsce i na świecie, a mające wpływ na obroty naszego handlu zagranicznego. Na podstawie analizy danych statystycznych stwierdzono, iż polski sektor rolno-spożywczy od 2003 roku charakteryzuje się systematycznym wzrostem i poprawą wyników handlowych z zagranicą, jednak kryzys światowy znacznie spowolnił jego dynamikę. W strukturze geograficznej zarówno eksportu, jak i importu artykułów rolno-spożywczych dominują kraje UE, ale – jak wykazują przeprowadzone badania – w eksporcie systematycznie wzrasta udział krajów WNP i rozwijających się.

Słowa kluczowe: handel międzynarodowy, sektor rolno-spożywczy, artykuły rolno-spożywcze

WSTĘP

Handel zagraniczny jest jednym z najważniejszych czynników determinujących rozwój gospodarczy państw i stosunki międzynarodowe. Wartość światowych obrotów handlowych wzrasta znacznie szybciej niż światowy produkt krajowy brutto. W konsekwencji systematycznie zwiększa się udział handlu zagranicznego w tworzeniu dochodu narodowego [Szajner 2012]. W miarę ujawniania się i cyklicznego powtarzania się kryzysów gospodarczych zwrócono uwagę na rolę handlu międzynarodowego jako czynnika przenoszenia się ożywienia i wzrostu gospodarczego lub jego załamania

z jednych krajów na inne [Sołdaczuk i Misala 2011]. Na każdym poziomie rozwoju społeczno- gospodarczego handel jest nieodzowny i ma duże znaczenie dla sprawnego funkcjonowania gospodarki. Wymiana towarowa jest czynnikiem pobudzającym proces rozwoju gospodarczego krajów biorących udział w wymianie międzynarodowej i przyczyniającym się do zwiększania ich bogactwa narodowego [Pawlak i Poczta 2011]. Polskie rolnictwo i przemysł spożywczy po integracji z Unią Europejską w coraz większym stopniu rozwija się pod wpływem eksportu. Wskaźnik orientacji eksportowej produkcji w sektorze żywnościowym, który jest relacją wpływów z eksportu do wartości sprzedaży sektora, wzrósł do prawie 20%. Równocześnie krajowy rynek żywności w ok. 16% jest zaopatrywany z importu [Szajner 2012]. Tak dynamiczny wzrost eksportu nie byłby możliwy bez szybkiego rozwoju przede wszystkim przetwórstwa rolno-spożywczego oraz produkcji zwierzęcej, których dynamika znacznie wyprzedziła tempo wzrostu popytu krajowego. Udział salda obrotów handlowych towarami rolno-spożywczymi w PKB gospodarki żywnościowej zwiększył się z 4,2% w latach 1995-1999 do 8,0% w latach 2004-2009 [Handel... 2011]. W latach 2004-2008 najwyższymi przewagami konkurencyjnymi w handlu wewnątrzspółnotowym charakteryzowały się, pochodzące z Polski, zwierzęta żywe, mięso, podroby i przetwory mięsne oraz produkty mleczarskie, a spośród produktów pochodzenia roślinnego – warzywa, przetwory z owoców i warzyw oraz cukier i wyroby cukiernicze. W świetle oceny sumarycznej grupą produktów o niskim poziomie przewag komparatywnych były w latach 2004-2008 wytwarzane w Polsce owoce [Pawlak i Poczta 2011]. Największy rynek zbytu dla krajowych produktów sektora rolno-spożywczego stanowią rynki krajów członkowskich. Podstawową przyczyną tego zjawiska jest swobodny dostęp do tych rynków dla produktów spełniających standardy sanitarne i weterynaryjne UE, a także konkurencyjne ceny. Jednak, jak wykazują badania [Bułkowska i Rowiński 2010], szybki wzrost eksportu na rynki UE, uznany za niezwykle sukces polskiej gospodarki żywnościowej, nie jest wyjątkowym osiągnięciem, lecz mieści się w ogólnych tendencjach handlu artykułami rolno-spożywczymi. Polska należy do ośmiu państw UE o dodatnim saldzie obrotów tymi artykułami, jednak należy zwrócić uwagę, że przy ośmioprocentowym udziale powierzchni użytków rolnych posiada jedynie 3,7% udziału w eksporcie w stosunku do innych państw członkowskich (9 miejsce) i z eksportem w wysokości 905 euro/ha (przy przeciętnej dla UE-27 2812 euro/ha) zajmuje 24 miejsce przed Bułgarią, Łotwą i Rumunią [Bułkowska i Rowiński 2010].

Handel zagraniczny jest sferą życia gospodarczego z reguły bardziej regulowaną niż działalność gospodarcza ograniczająca się do rynku krajowego. Działalność przedsiębiorstw dokonujących międzynarodowej wymiany poza standardowy unormowaniem prawnym podlega również regulacji za pomocą narzędzi międzynarodowej polityki handlowej. Towary i usługi przekraczają granice państw, co umożliwia pewną kontrolę obrotów, bez czego nie jest możliwe kształtowanie polityki handlowej. Polityka handlowa jest elementem polityki gospodarczej i służy realizowaniu celów w sferze handlu zagranicznego i stosunków gospodarczych z zagranicą [Handel zagraniczny... 2012]. Polski handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi jest w coraz większym stopniu powiązany i uzależniony od zdarzeń globalnych mających miejsce w światowym handlu zagranicznym. Przystąpienie Polski do UE oznaczało radykalną zmianę w polityce handlowej oraz zmieniło naszą pozycję konkurencyjną zarówno w stosunku do krajów UE, jak i spoza UE. W latach 2003-2008 Polska posiadała istotne przewagi konkurencyjne w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi, które powoli

się zmniejszają. Do najważniejszych czynników zewnętrznych handlu zagranicznego mogących spowalniać wzrost eksportu polskich produktów rolno-spożywczych można zaliczyć między innymi: rosnącą liberalizację handlu światowego, zbyt małą dywersyfikację handlu i malejącą różnicę cen surowców krajowych w stosunku do surowców importowanych [Wpływ... 2009]. Jednym z najważniejszych narzędzi sterujących w handlu zagranicznym jest kurs walutowy, spełniający dwie podstawowe funkcje: informacyjną i cenotwórczą. Zmienność kursu walutowego w sposób zasadniczy wpływa na opłacalność eksportu. Istotnym czynnikiem stymulującym rozwój polskiego handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi w ostatnich latach była znacząca poprawa koniunktury na rynku światowym, której wyrazem był dynamiczny wzrost cen większości produktów żywnościowych [Szajner 2012]. Powodów, dla których żywność na rynku światowym drożeje, jest wiele. Wzrost liczby ludności na świecie generuje zwiększony popyt na żywność. Kolejnym czynnikiem determinującym wzrost światowych cen żywności były wysokie ceny kopalnych surowców energetycznych oraz rosnące zużycie produktów pochodzenia rolniczego (biomasy) w produkcji energii. Duży wpływ na poziom światowych cen wywierają zmieniające się warunki klimatyczne, które prowadzą do coraz częstszego występowania anomalii pogodowych w okresie wegetacji (np.: susze, powodzie, gradobicia, wichury). Czynnikiem decydującym o wzroście cen mogły być także działania o charakterze spekulacyjnym. W dobie globalizacji kapitał stał się bardzo mobilnym czynnikiem wytwórczym i przepływa między regionami świata w poszukiwaniu możliwie najwyższych stóp zwrotu [Szymański 2002, za: Szajner 2012].

MATERIAŁ I METODA

Materiał badawczy stanowiły ogólnodostępne dane statystyczne dotyczące polskiej gospodarki, sektora rolno-spożywczego i handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi. Dane zostały pozyskane z literatury branżowej i materiałów GUS. Wyniki analizy zostały zaprezentowane w formie tabelarycznej i graficznej.

WYNIKI BADAŃ

2007 rok przyniósł załamanie na rynkach finansowych USA i krajów europejskich oraz początek globalnej recesji. Destabilizacyjny wpływ ogólnoswiatowych perturbacji polska gospodarka najdotkliwiej odczuła w 2009 roku. Od 2007 roku następowało spowolnienie gospodarcze (tab. 1).

W 2009 roku PKB był tylko o 1,6% wyższy niż rok wcześniej. Zmniejszyła się siła nabywcza Polaków. Popyt wewnętrzny osiągnął najniższy poziom od kilku lat i był o 1,1% niższy niż przed rokiem, a dynamika konsumpcji wyniosła tylko 102,1%. Zmniejszenie popytu przyczyniło się do niższego tempa produkcji polskiego przemysłu. W 2009 roku dynamika produkcji sprzedanej przemysłu wyniosła zaledwie 95,5%. Od początku 2007 roku rozwój gospodarki przebiegał w warunkach wysokiej inflacji, wielokrotnych podwyżek stóp procentowych, narastającego deficytu handlowego i płatniczego. Niepewna sytuacja zarówno na rynku wewnętrznym, jak i światowym

Tabela 1. Uwarunkowania polityczno-gospodarcze produkcji w Polsce w latach 2007-2011
 Table 1. Political-economic background of Polish production in 2007-2011

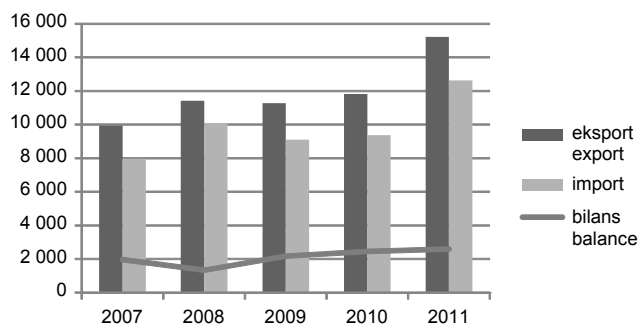
Wyszczególnienie Specification	2007	2008	2009	2010	2011
PKB (%) GDP (%)	106,8	105,1	101,6	103,9	104,3
Popyt wewnętrzny (%) Domestic demand (%)	108,7	105,6	98,9	104,6	103,6
Konsumpcja (%) Consumption (%)	104,9	105,7	102,1	103,2	103,1
Inwestycje (%) Investment (%)	117,6	109,6	98,8	99,6	108,1
Produkcja sprzedana przemysłu (%) Sales in industry (%)	110,7	103,6	95,5	109,0	107,5
Saldo obrotów towarowych (mln euro) Commodity circulation balance (mln euro)	-18 550,8	-26 204,1	-9 310,9	-13 815,3	-15 874,5
Kurs euro (zł) Euro rate (PLN)	3,7829	3,5166	4,3273	3,9946	4,1198
Produkcja rolnicza ogółem (%) Agricultural production in general (%)	105,9	103,2	102,4	96,6	101,3
roślinna – plant	108,9	108,3	103,0	89,4	105,5
zwierzęca – animal	102,9	97,1	101,7	105,0	96,5

Źródło: Polska... [2012], Analiza... [2012].
 Source: Polska... [2012], Analiza... [2012].

spowodowała gwałtowne pogorszenie się klimatu inwestycyjnego. W 2009 roku tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych zmalało w skali rocznej o 1,2%. Od 2007 roku następowała powolna deprecjacja polskiej waluty. Średni roczny kurs Euro w 2009 roku wyniósł 4,3 zł. Kryzys gospodarczy na świecie w mniejszym stopniu dotknął sektor rolniczy w naszym kraju. Produkcja rolnicza utrzymywała dodatnie tempo wzrostu. Zachwianie tej sytuacji nastąpiło w 2010 roku, jednak przyczyną 3,4% spadku w produkcji rolniczej były straty w produkcji roślinnej spowodowane niekorzystnymi warunkami meteorologicznymi. W 2010 roku nastąpiło wyhamowanie niekorzystnych skutków kryzysu gospodarczego i poprawiły się podstawowe wskaźniki koniunktury w Polsce. Tempo wzrostu PKB zwiększyło się z 3,9% w 2010 roku do 4,3% w 2011 roku, a dynamika inwestycji w środki trwałe w 2011 roku wyniosła 108,1%. W 2011 roku gospodarka strefy Euro zaczyna odczuwać skutki zbyt dużego zadłużenia niektórych jej krajów członkowskich, również dla polskiej gospodarki jest to główny czynnik hamujący wymianę handlową.

Polski sektor rolno-spożywczy od 2003 roku charakteryzuje się systematycznym wzrostem i poprawą wyników handlowych z zagranicą. W 2003 roku Polska po raz pierwszy od początku transformacji gospodarczej uzyskała dodatnie saldo w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi (453 mln euro) [Szajner 2012]. Dynamiczny wzrost wymiany handlowej, jaki miał miejsce po akcesji z Unią Europejską, był

kontynuowany w latach 2007-2011, jednak kryzys światowy nie pozostał bez wpływu na jego dynamikę i w 2009 roku wartość eksportu wyniosła 11 277,6 mln euro i była o 1,3% niższa niż w roku poprzednim (rys. 1).

Rys. 1. Polski handel rolno-spożywczy w mln EUR

Źródło: Handel... [2008-2012].

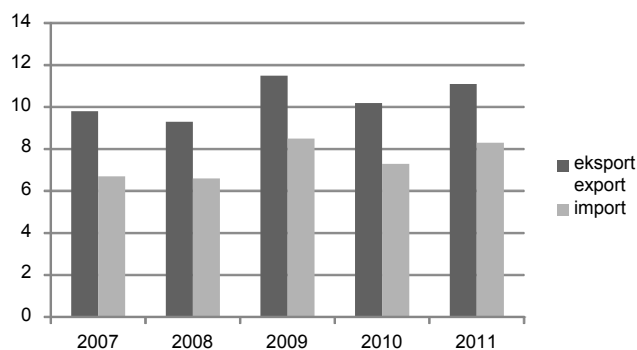
Fig. 1. Polish trade in agricultural products in millions of Euro

Source: Handel... [2008-2012].

Po 2009 roku nastąpił powolny wzrost wartości eksportu i w 2011 roku wyniósł on 15 223,5 mln euro. Wzrostowi eksportu polskich produktów żywnościowych towarzyszył również wzrost importu. W 2008 roku wartość importu wyniosła 13 329 mln euro i wykazywał on silniejszą dynamikę niż eksport w tym czasie, dlatego saldo obrotów handlowych artykułami rolno-spożywczymi w 2008 roku wyniosło 13 329 mln euro i było najniższe w całym analizowanym okresie. W latach 2009-2011 następuje systematyczna poprawa bilansu handlowego sektora rolno-spożywczego i w 2011 roku saldo w handlu zagranicznym produktami żywnościowymi wyniosło 2 595,3 mln euro.

Od wielu lat polska gospodarka wykazuje ujemny bilans handlowy. W świetle takich wyników dużego znaczenia nabiera udział polskich produktów rolno-spożywczych w polskim handlu zagranicznym. Utrzymująca się od 2003 roku coraz większa nadwyżka w handlu rolno-spożywczym znacznie zmniejsza niekorzystny wynik polskiego handlu zagranicznego. Udział produktów rolno-spożywczych w eksporcie ogółem w latach 2007-2011 wzrósł z 9,8% do 11,1% (rys. 2). W roku 2008 i 2010, dynamika obrotów produktami innych sektorów była większa niż produktów sektora rolno-spożywczego, dlatego w tym okresie odnotowano niewielki spadek udziału tego sektora w obrocie handlowym Polski ogółem. W analizowanym okresie odnotowano również wzrost importu produktów rolno-spożywczych z 6,7% do 8,3%.

W ujęciu wartościowym, w strukturze handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi, dominują produkty spożywcze. Wyniki handlu tymi produktami decydują o wielkości nadwyżki wymiany handlowej. W ostatnich latach wpływy z ich eksportu stanowiły 85% wpływów z eksportu polskiego sektora rolno-spożywczego. Udział produktów przetworzonych w imporcie rolno-spożywczym jest również stosunkowo duży (65%) [Handel... 2009].

Rys. 2. Udział produktów rolno-spożywczych w polskim handlu zagranicznym ogółem (%)
Źródło: Handel... [2008-2012].

Fig. 2. Share of agricultural products in Polish foreign trade in total (%)
Source: Handel... [2008-2012].

Ponad połowę produktów w eksporcie sektora rolno-spożywczego stanowią produkty roślinne. W latach 2007-2011 ich udział kształtował się średnio na poziomie 55%. Również w imporcie produkty roślinne stanowią ponad 66% wszystkich produktów rolno-spożywczych przywożonych do Polski. Wśród produktów roślinnych eksportowanych z naszego kraju największy udział stanowią owoce i przetwory, cukier i przetwory oraz tytoń i papierosy. W 2011 roku ich udział stanowił odpowiednio 9%, 9,1% i 8,5% (tab. 2). W strukturze importu produktów roślinnych największy udział w 2011 roku stanowiły rośliny oleiste i ich przetwory (13,2%) oraz owoce i przetwory (10,6%). W latach 2007-2011 największą dynamikę udziału w eksporcie odnotowano w przypadku tytoniu i papierosów. Ich udział zwiększył się z 5,4% do 8,5%. Produkty zwierzęce stanowią około 45% polskiego eksportu produktów rolno-spożywczych. Wśród tej grupy najistotniejsze znaczenie dla polskiego eksportu ma mięso i jego przetwory, których udział zwiększył się z 17% w 2007 roku do 20,6% w 2011 roku. W analizowanym okresie w eksporcie zmniejszył się udział produktów mleczarskich z 11,7% do 9%. W strukturze importu produktów zwierzęcych najwyższą pozycję zajmują ryby i przetwory (9,1% w 2011 roku).

Analizując dane dotyczące geograficznej struktury polskiego handlu zagranicznego żywnością (rys. 3 i 4) wyraźnie widać bardzo silne powiązania polskiego sektora rolno-spożywczego z rynkiem unijnym. W 2011 roku 78,2% polskich produktów żywnościowych wyeksportowano do krajów członkowskich UE. W latach 2007-2011 można zauważyć powolny wzrost znaczenia rynków WNP i krajów rozwijających się dla eksportu polskich produktów rolno-spożywczych. Ich udział w eksporcie zwiększył się z 8,8% do 10% dla WNP i z 5,3% do 6,8% dla krajów rozwijających się. Wzrost znaczenia krajów spoza Unii Europejskiej jest wynikiem wzrostu cen światowych na żywność oraz rosnącego popytu na polską żywność.

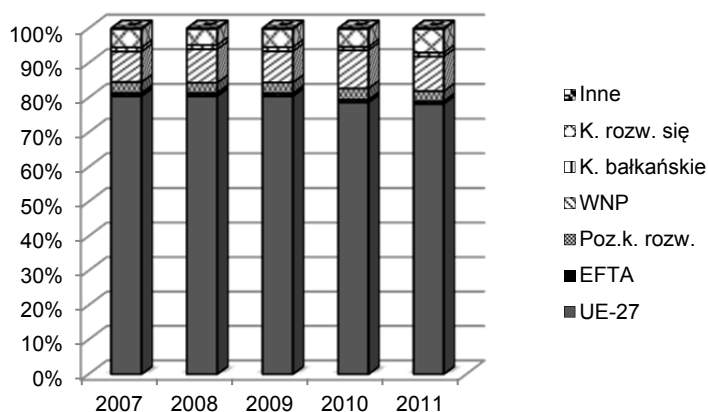
Tabela 2. Struktura polskiego handlu zagranicznego artykułami rolno-spożywczymi w latach 2007-2011 (%)

Table 2. Structure of Polish international trade in agricultural products within 2007-2011

Produkty Products	2007		2008		2009		2010		2011	
	import	eksport export	import	eksport export	import	eksport export	import	eksport export	import	eksport export
Produkty zwierzęce Animal products	23,5	40,6	25,9	40,0	30,2	38,7	29,9	40,1	28,1	40,7
Zwierzęta żywe Live animals	1,4	2,5	1,6	2,0	2,2	2,8	2,1	1,9	2,3	1,2
Mięso i przetwory Meat products	7,3	17,0	10,7	18,3	12,6	17,8	11,7	18,4	10,6	20,6
Produkty mleczarskie Dairy products	3,2	11,7	2,5	10,9	3,0	8,1	3,3	9,5	3,8	9,0
Ryby i przetwory Fish products	9,1	7,0	8,3	6,5	9,3	7,4	10,1	7,8	9,1	7,5
Pozostałe produkty zwierzęce Other animal products	2,4	2,3	2,8	2,4	3,1	2,6	2,7	2,4	2,3	2,4
Produkty roślinne Plant products	69,8	54,0	68,0	54,8	63,9	56,6	65,1	55,2	66,3	53,4
Zboża i ich przetwory Cereals	8,6	4,8	9,1	4,8	5,6	7,0	5,4	4,8	6,4	5,5
Rośliny oleiste i przetwory Oil plants and products	10,6	4,3	12,8	3,9	11,8	3,8	11,8	3,5	13,2	3,3
Owoce i przetwory Fruit and products	15,3	11,6	12,8	11,3	11,2	9,5	11,0	9,5	10,7	9,0
Warzywa i przetwory Vegetables and products	4,5	4,6	4,2	4,7	4,6	4,0	5,7	4,0	4,4	3,6
Grzyby i przetwory Mushrooms and products	–	2,6	–	2,4	–	2,2	–	2,2	–	2,0
Ziemniaki i przetwory Potatoes and products	3,3	1,5	2,0	1,4	2,2	1,4	2,3	1,4	3,0	1,5
Cukier i przetwory Sugar and products	4,6	8,3	4,8	8,3	5,5	8,1	4,9	9,0	5,4	9,1
Kawa, herbata, kakao Coffe, tea, cocoa	6,6	2,3	6,2	2,2	7,5	2,9	7,5	2,5	8,0	3,6
Tytoń i papierosy Tabaco and cigarettes	3,8	5,4	2,7	6,2	3,4	9,4	4,3	9,8	3,6	8,5
Alkohole Alcohol	4,0	1,6	3,8	1,6	3,8	1,6	3,4	2,1	3,7	1,9
Wody i napoje bezalkoholowe Water and soft drinks	1,3	1,5	1,1	1,5	0,8	1,6	0,8	1,5	0,6	1,2
Pozostałe produkty roślinne Other plant products	7,3	5,6	8,6	6,6	7,5	5,1	7,8	4,9	7,3	4,1
Pozostałe produkty rolno-spozywcze Other food products	6,8	5,4	6,1	5,2	5,9	4,7	5,0	4,7	5,6	5,8

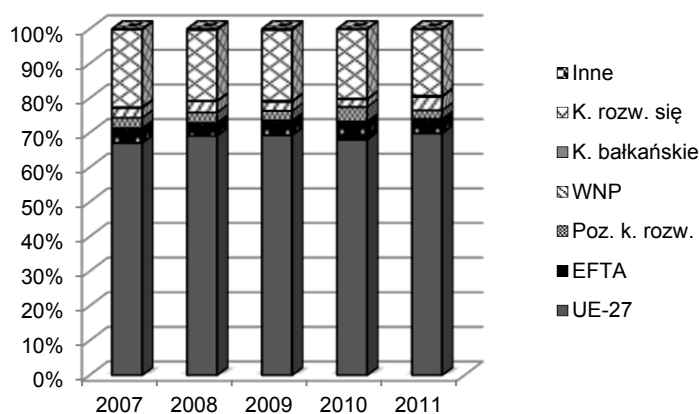
Źródło: Handel... [2008-2012].

Source: Handel... [2008-2012].

Rys. 3. Geograficzne kierunki eksportu
Źródło: Handel... [2008-2012].

Fig. 3. Geographic direction of export
Source: Handel... [2008-2012].

Rys. 4. Geograficzne kierunki importu
Źródło: Handel... [2008-2012].

Fig. 4. Geographic direction of import
Source: Handel... [2008-2012].

W imporcie produktów rolno-spożywczych również największy udział stanowią kraje UE (rys. 4). W 2011 roku import z tych krajów wyniósł 69,8%. Drugą pozycję w imporcie sektora rolno-spożywczego stanowią kraje rozwijające się. Jednak ich udział zmniejszył się z 19,2% w 2011 roku wobec 22,4% w 2007 roku.

Największe znaczenie dla obrotów produktami rolno-spożywczymi mają: Niemcy, Wielka Brytania, Czechy i Włochy. Natomiast największy polskim kontrahentem, nie

będącym w strukturach UE, jest Rosja. Polska ma dodatnie saldo wymiany handlowej sektora rolno-spożywczego z większością państw. Jedynie w handlu zagranicznym z Holandią, Belgią, Ukrainą, Danią i Hiszpanią wartość importu przewyższa wartość polskiego eksportu produktami żywnościowymi.

WNIOSKI

Polski sektor rolno-spożywczy od 2003 roku charakteryzuje się systematycznym wzrostem i poprawą wyników handlowych z zagranicą. Dynamiczny wzrost wymiany handlowej, jaki miał miejsce po akcesji z Unią Europejską był kontynuowany w latach 2007-2011, jednak kryzys światowy nie pozostał bez wpływu na jego dynamikę i w 2009 roku wartość eksportu zmniejszyła się o 1,3% w stosunku do roku 2008.

Udział produktów rolno-spożywczych w eksporcie ogółem w latach 2007-2011 wzrósł z 9,8% do 11,1%.

Ponad połowę produktów w eksporcie branży rolno-spożywczej stanowią produkty roślinne. W latach 2007-2011 ich udział kształtował się średnio na poziomie 55%. Również w imporcie produkty roślinne stanowią ponad 66% wszystkich produktów rolno-spożywczych przywożonych do Polski.

Wśród produktów roślinnych eksportowanych z naszego kraju największy udział stanowią: owoce i przetwory, cukier i przetwory oraz tytoń i papierosy. W 2011 roku ich udział stanowił odpowiednio: 9%, 9,1% i 8,5%. W strukturze importu produktów roślinnych największy udział w 2011 roku stanowiły rośliny oleiste i ich przetwory (13,2%) oraz owoce i przetwory (10,6%).

Produkty zwierzęce stanowią około 45% polskiego eksportu produktów rolno-spożywczych. Wśród tej grupy najistotniejsze znaczenie dla polskiego eksportu ma mięso i jego przetwory, których udział zwiększył się z 17% w 2007 roku do 20,6% w roku 2011. W analizowanym okresie w eksporcie zmniejszył się udział produktów mleczarskich z 11,7% do 9%. W strukturze importu produktów zwierzęcych najwyższą pozycję zajmują ryby i ich przetwory (9,1% w 2011 roku).

W międzynarodowym obrocie artykułami rolno-spożywczymi największe znaczenie mają kraje UE, a wśród nich: Niemcy, Wielka Brytania, Czechy i Włochy. Największym polskim kontrahentem nie będącym w strukturach UE jest Rosja. W latach 2007-2011 można zauważyć powolny wzrost znaczenia rynków WNP i krajów rozwijających się dla eksportu polskich produktów rolno-spożywczych. Ich udział w eksporcie zwiększył się z 8,8% do 10% dla WNP i z 5,3% do 6,8% dla krajów rozwijających się.

LITERATURA

Analiza sytuacji gospodarczej Polski w 2011 r. 2012. Departament Strategii i Analiz Ministerstwa Gospodarki, Warszawa.

Bułkowska M., Rowiński J., 2010. Pozycja Polski jako eksportera produktów rolno-spożywczych na rynku UE. IERiGŻ, Warszawa [prezentacja elektroniczna].

Handel zagraniczny. Organizacja i technika. 2012. Red. J. Rymarczyk, F. Adamczuk. PWE, Warszawa.

- Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi. 2008-2012. Analizy Rynkowe 28, 29, 30, 32, 36. IERiGŻ, Warszawa.
- Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi w latach 1995-2009. 2011. Red. J. Seremak-Bulge. Studia i monografie. IERiGŻ, Warszawa.
- Pawlak K., Poczta W., 2011. Międzynarodowy handel rolny. PWE, Warszawa.
- Polska 2012. Raport o stanie gospodarki. 2012. Ministerstwo Gospodarki, Warszawa.
- Sołdaczuk J., Misala J., 2011. Historia handlu międzynarodowego. PWE, Warszawa.
- Szajner P., 2012. Polski handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi. Biuletyn Informacyjny 4.
- Szymański W., 2002. Globalizacja. Wyzwania i zagrożenia. Wyd. Difin, Warszawa.
- Wpływ instrumentów polityki handlowej UE na handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi. 2009. Red. R. Mroczek, P. Chechelski. IERiGŻ, Warszawa.

INTERNATIONAL TRADE IN AGRICULTURAL PRODUCTS IN POLAND WITHIN 2007-2011

Summary. The aim of the paper is in-depth analysis of changes in the values and directions of Polish international trade in agri-food products in 2007-2011, a period of global crisis. The study takes into account the political and economic conditions existing in Poland and in the world, and having an impact on our foreign trade turnover. Based on the analysis of statistical data it was found that the Polish agri-food sector since 2003 has been characterised by a gradual increase and improvement of the results of foreign trade, but the global crisis has stunted the dynamics. In the geographical structure of both export and import of agri-food products predominate the EU countries, but as the study revealed, in export the share of the CIS countries and developing countries has been steadily increasing.

Key words: international trade, agricultural and food sector, food

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 27.05.2013

Do cytowania – For citation: Soczewka I., Ginter A., 2013. Handel międzynarodowy artykułami rolno-spożywczymi w Polsce w latach 2007-2011. J. Agribus. Rural Dev. 2(28), 225-234.